

Dünya gezegeni üzerindeki, ülke ekonomilerine olumsuz etkileri olan ve ideolojik çatışmalara ve hatta bölünmelere yol açan ekonomik bir olaydır enflasyon.

İçinde yaşadığımız tarih sürecinde hissettiğimiz ve diğer ülkelerde gördüğümüz enflasyon, sadece 20. Y.Y.'a özgü, bu yüzyılın bir ekonomik dengesizliği değildir. Yeryüzünde "paralı ekonomi"nin başladığı, daha açık bir deyişle paranın ekonomik yaşamdaki değeri anlaşılıp bu yönde ekonomi politikaları oluşturulmaya başlandığı dönemlerde, ekonomik dengesizlikte enflasyonda oluşmaya başlamıştır.

Enflasyon kelimesinin kökeni Latince'den, kök kelime olan (Inflare) fiilinden gelmektedir. Bir aleti şişlemek, şişmek, kızışmak, kabarmak, maden eritmek, para basmak anlamlarını içerir. Kelime, ilk kez 14. Y.Y.'da İngiltere'de ekonomi dışında, fizyolojide kullanılmıştır. Ekonomik anlamında ilk kez 1838 yılında ABD'de bir devlet adamı enflasyon kelimesini kullanmıştır (1). Yine basında da ilk kez 1861'de (Kuzey Amerika iç savaşlarında) ekonomik deyim olarak kullanılmıştır.

Enflasyon'un çeşitli tanımları yapılmıştır. Çağdaş ekonomistlerin enflasyon olgusunu açıklamalarına değin, son 100 yıl içindeki para ve fiyat dengesizliklerinin türleri ve dengesizliğin aşamalarının özellikleri değişik tanımlara yol açmıştır. Biz burada sadece son gelişmiş tanımı ve enflasyon'un etkileri ile önlemlerini kısaca belirtmekle yetineceğiz. Çağdaş ekonomistler, enflasyon olgusunu "para enflasyonu" (enflasyon'un tedavüldeki paranın —Madenî, kâğıt ve kaydı paranın— artmasından doğduğunu ileri süren görüş) ile değil de, çok daha önemli saydıkları "ekonomik enflasyon" açısından açıkladılar. Buna göre enflasyon, "genel fiyat seviyesindeki hissedilir ölçüde ve sürekli yükseliş" tir (2). Bu durumda, mal ve hizmetlere olan toplam talep var olan kaynaklara oranla çok daha fazladır. Yani toplam arz ve talep arasında sürekli bir dengesizlik durumu vardır. Bu ekonomik dengesizlik kendi kendini besler. Süreklilik niteliği buradan ileri gelmektedir.

Enflasyon değişik kökenlerden değişik türlere ayrılır. Kaynaklarına göre enflasyonlar: altın, kâğıt para, gelir, ücret, döviz enflasyonları; şekline göre: açık, nisbî, kronik, barajlanmış

enflasyonlar; gelişme hızına göre: dört nala, hiper, sinsi gelişen enflasyonlar; ve devamlılık niteliğine göre: devrî, uzatılmış, ebedî, sekular (çok uzun süreli, bir kuşak boyu devam eden) enflasyonlar gibi.

Türü ve nedeni ne olursa olsun ülke ekonomilerine olumsuz etkilerde bulunan enflasyonlar şu sonuçları doğurur: bütçe açığı çoğalır, ödemeler bilançosu açık verir, dış ödemeler dengesi bozulur, fiyatların artışı gerçek ücretlerde bir azalmaya neden olur. Bu yüzden dar ve da sabit gelirlielerin satın alma gücü, enflasyonun şiddeti oranında, zayıflar. Arz talebin altında kaldığında mal sıkıntısı başlar.

Enflasyon'a karşı etkin önlemler alabilmek için, her şeyden önce ekonomik piyasanın hangi tür bir enflasyona yakalandığını saptamak gerekir. Enflasyon'a karşı Hükümetler önce deflasyoncu bir uygulamaya giderler. Yani para hacmini azaltırlar, ücretleri ve maaşları kısarlar, kredileri aza indirirler. Özellikle para hacminin azaltılması üzerinde durulur. Bozulan dış ödemeler dengesinin yeniden düzenlenmesi için ithalat türlü yöntemlerle kısıtlanır. Buna karşılık ihracatın çoğaltılmasına çalışılır. Görece uygulaması kolay olan deflasyon siyasası (politikası) ile bozuk ekonomik denge düzeltilemezse son önlem olarak devalüasyona başvurulur. Devalüasyon, paranın dış değerinin düşürülmesi demektir. Bu, ülke parasının Dolar karşısındaki değerinin düşürülmesidir. Doların ölçüt olarak alınışının nedeni, her ülkenin parasının Uluslararası Para Fonu'nca para birimi olarak kabul edilen dolar ile tanımlanmasıdır. Devalüasyon sonucu, yabancı ülkeler devalüasyon yapan ülke karşısında iyi duruma girerler. Aynı para ile daha çok mal ve hizmet satın alma olanakları doğar. Yani böylece ihracatı artırıcı etki yapılmış olur.

Ekonominin üç temel akımı (mal, hizmet ve para akımları) arasında uzun süreli bir denge kurulamamıştır.

Ülküsel (ideal) bir denge, ancak kuramda vardır. Gerçekte ise, sadece denge sağlamaya yönelik çabalar.

- (1) ENFLASYON'A DAİR, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul 1966, Sa: 6.
- (2) ULUATAM Özhan, Doç. Dr., Makro İktisat, 2. Baskı, AÜSBF Yayını - No: 363, Ankara 1975, Sa: 278.